

Abidinpaşa Köşkü

Abidinpaşa Köşkü, Ankara Sultanisi, Hamidiye Sanayii Mektebi ve Gureba Hastanesi gibi imparatorluğun son dönemlerinde Ankara'da yapılan eserlerden olup, Millî Mücadele döneminde Türk ordusunun subay ihtiyacını karşılayan Sınıf-i Muhtelif Zâbit Namzetleri Talimğâhı 'na ev sahipliği yapması ve **Mustafa Kemal Atatürk**'ün ziyaret edip konuşma yaptığı mekânlardan biri olması açısından oldukça önemlidir.

Bina,1886-1894 yılları arasında vali olarak bulunduğu Ankara'nın imarında önemli hizmetlerde bulunan Abidin Paşa tarafından yaptırılmıştır.

1912 yılında Ankara'da açılan Jandarma Karakol Kumandanları Mektebi, Abidinpaşa Köşkünde faaliyete başladı ve bu nedenle bina elden geçirildi. Zamanla yaşanan yetersizlikler nedeniyle bina etrafına yeni yapılar inşa edildi.

Millî Mücadelede ihtiyaç duyulan genç subay ihtiyacını karşılamak üzere 01 Temmuz 1920'de Abidinpaşa Köşkü ve civarındaki barakalarda "Sınıf-ı Muhtelif Zâbit Namzetleri Talimğâhı" açıldı. Bu okulun açılış zamanlaması oldukça dikkat çekicidir. Çünkü İstanbul 16 Mart 1920'de resmen işgal edilmiş ve birçok resmî binaya işgal kuvvetleri tarafından el konulmuştu. İstanbul'dan kaçıp Ankara'ya gelen Harp Okulu ve Kuleli Askeri Lisesi öğrencilerine, Ankara'da Cebeci Hastanesinin o zamanki tek katlı bir pavyonu tahsis edilmiş, yeni gelenlerle birlikte öğrenci mevcudu 100 kişiye kadar çıkmıştı.

Mustafa Kemal Paşa yanında **İcra Vekilleri** Reisi ve **Müdafaa-i Milliye** Vekili **Fevzi Paşa, Ali Fuat Paşa** ve babası Nafia Vekili **İsmail Fazıl Paşa, Erkan-ı Harbiye-i Umumiye** Vekili Albay **İsmet Bey, Hamdullah Suphi Bey**, bazı mebuslar ve komutanlar bulunduğu halde 24 Haziran 1920'de buraya geldi.

Mustafa Kemal, "Ankara Zâbit Namzetleri Talimğâhının" hemen kurulması için Yaveri Yüzbaşı **Rüsuhi Bey**'e emir verirken öğrencilere hitaben vatanın o günkü durumunu açıklayan bir konuşma yaptı. Mustafa Kemal; en kısa zamanda bu talimğâhtan subay olarak cephelere gideceklerini, vatanın kurtuluşu için Türk Ordusu saflarında düşmanla çarpışarak onları Anavatanda imha edeceklerini söyleyerek onlara iltifatta bulundu. Böylelikle, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı'nın emriyle "Zâbit Namzetleri Talimğâhı" Abidinpaşa Köşkü'nde kurulmuş oldu.

Öğrenciler Abidinpaşa Köşkü'nün odalarına yerleşerek yeni binalarına taşındılar. Ne var ki ilk günlerde, bina bir okul olarak yapılmadığı için ve imkânsızlıklardan dolayı öğrenciler yerlerde ve barakalarda ders görmek zorunda kaldılar. Ankara'daki bu talimğâhta bulunan öğrencilerin mevcudu 250 kişiyi bulmuş, fakat bu sayı gün geçtikçe İstanbul'dan kaçan öğrencilerin katılmasıyla artmıştı.

Abidinpaşa Köşkü, 1 Temmuz 1920 tarihinde resmî adıyla "Sınıf-ı Muhtelif Zâbit Namzetleri Talimğâhı" olarak Milli Mücadele döneminin kritik aşamalarında orduya subay yetiştirmek üzere hizmete girmiştir. Açılış törenine Mustafa Kemal Paşa ile birlikte, Fevzi Çakmak, **Refet Bele** ve **Kazım İnanç** Paşalarla bazı milletvekilleri katılmışlardır.

Dört aylık bir eğitimden sonra Ankara Zâbit Namzetleri Talimğâhının ilk devresinin diploma merasimi yapıldı. Genç subayların diploma törenine Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa da katılmıştır. Okul komutanı ve okuldan birincilikle mezun olan Edirneli Enver Efendinin konuşmalarını takiben Mustafa Kemal Paşa şu konuşmayı yapmıştır;

"Efendiler;

Garbın hiçbir vakit afv edemeyeceğimiz zalimleri, memleketimiz Türkiye'yi parçalamak, bu topraklarda yaşayan

milletimizin haysiyetini, istiklâlini pâ-y-mâl etmek için verdikleri asırlık kararı en nihayet mevki-i tatbîke koyarken milletimiz, bu gün cihana şâmil inkılâbat ve ihtilâlat içinde mevcudiyetini muhafaza lüzumuna kanidir. Bu kanaat memleketimizin ve milletimizin, bütün cihan-ı beşeriyete cidden haiz-i kıymet olduğunu bihakkın takdir ettirmelidir.

Millet, kendine bütün zalim nazarlara ve feci teşebbüsler karşısında ciddî, hakikî mevcudiyetle ayaklandı ve bunun neticesi olarak Ankara'da Büyük Millet Meclisi vücuda geldi. Bittabi hainlerden bahsetmek istemem. Fakat kanaatıma nazaran bütün efrad-ı milletimiz bu teşekkül eden vaziyetin tarsin ve takviyesi muvaffakiyeti için bütün mevcudiyetlerini hasretmişlerdir.

Bunun en kıymetli ve bariz misali, mevcudiyetleriyle teessüs etmiş olan bu müessesesi askeriyenin teessüsüne bahis olmuş olan muhataplarımız gençlerdir. Filhakika, bu gençler başlarında zâbitleri ve muallimleri oldukları halde buraya gelmişler ve burada fedakârlığın maddî bir misalini vücuda getirmişlerdir. Bundan dolayı esasen didkârı şayan-ı takdir ve tebriktir.

Efendiler;

Milletimizin ve onun sevk-i idaresini deruhte etmiş olan Büyük Millet Meclisinin büyük mücadelede behemahal muvaffak olacağına eminim. Bu hususatin temini için esbab-ı avamil vesait mevcuttur. Burada yalnız şunu zikretmek isterim. Bu esbab ve avamilin başında en müessiri ordumuzdur. Ordumuz hayat ve haysiyet mücadelesinde milletin ve milletin gayelerinin yegâne istinatgâhıdır. Ordu kendisine teveccüh eden bu vazife-i mübeccelesinde bihakkın muvaffak olabilmesi için lâzım gelen evsafın birincisi, demir gibi bir inzibattır. Orduda inzibatın yegâne vasıta-i tecellisi, münevver, kahraman, fedakâr zâbitandır.

Bugün ordumuz zâbitanı saydığım evsafa tamamen maliktir. Fakat buna bir şey ilâve etmek lâzımdır ki, bu içinde bulunduğu şu fevkalâde ahval ve şeraitin heyecanlarıyla, gayeleriyle yetişecek olan genç zâbitlerimiz bize istiklâl için daha kuvvetli ümitler bahşedeceklerdir.

İşte bu gün bu basit ve debdebesiz merasimle Büyük Millet Meclisi namına büyük bir mükâfata mazhar olmuş bulunuyoruz.

Ordumuz bu günün şeraitine, bu günün evsafına malik genç zâbitana malik olacak ve ordu bu genç zâbitanla cidden iftihar edecektir. Bu zâbitanı Büyük Millet Meclisine mesaisiyle takdim eden Mektep Müdürü ve rüfeka-yı mesaisini Büyük Millet Meclisi namına tebrik ederim.”

Mustafa Kemal Paşa bu tören esnasında okulun şeref defterine yazdığı hatıra yazısında da şu ifadelerde bulunmuştur; “Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti, ya istiklâl ya ölüm ahdiyle yetişen ilk istiklâl zabitanının ordu ve milletimize takdim ve tevdî olduğunu görmekte bahtiyarım.”

İcra Vekilleri Heyeti başkanı ve Müdâfaa-i Milliye Reisi Fevzi Paşa, Şer'iyeye ve Evkaf Vekili Mustafa Fehmi Efendi'nin, törende bulunanlardan Azerbaycan Elçisi Abilof, Ukrayna Elçisi Frunze ve Ukrayna Genelkurmay Başkanı Andre'nin de hatıra defterine günün anlam ve önemine uygun yazılar yazmışlardır.

Hükümet, Müdâfaa-i Milliye Vekâleti ve Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Vekâleti önemli bir görev üstlenen talimgâhla çok yakından ilgilenmiştir. Bu çerçevede 28 Aralık 1920'de okulu teftiş eden Fevzi Paşa, gördüğü eksikliklerin hemen tamamlanmasını istemiştir. Fevzi Paşa'nın gördüğü eksiklikler sadece Abidinpaşa Köşkünde bulunan okulun değil, aynı zamanda ordunun da yaşadığı sorunları göstermesi açısından oldukça önemlidir.

"1. Öğrenciye hiç elbise verilmemiş, kaputları vücutlarına uydurulamamıştır. Yatakları da perişan bir durumdadır. Bunun için öğrencilere hemen elbise dağıtılmalı, okula iki terzi nefer tahsisi ile bir dikiş makinesi verilmelidir. Kaputlar öğrencilerin vücutlarına uydurulmalıdır.

2. Bundan başka öğrenciye birer manevra kayışı ile portatif kazma ve kürek verilmelidir.

3. Öğrencinin koşulları ile okula tahsis edilen barakanın eksik kiremitleri tamamlanmalıdır.

4. Okula hizmet eden 58 erin tamamı kaputsuzdur. Bunlara kaput sağlanmalıdır."

Milli Mücadelenin başarıyla sonuçlanmasının ardından Ankara'da bulunan Abidinpaşa Talimgâhı 1 Nisan 1923'te "Harp Okulu"na dönüştürüldü. Harp Okulunun Eylül 1923'te İstanbul'a nakledilmesiyle Abidinpaşa Köşkü boşaltıldı.

1933 tarihli bir arşiv belgesine göre Abidinpaşa Köşkü bu yıllarda orduya ait bulunmakta ve burada bir gaz sığınağı yaptırılmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır.

Abidinpaşa Köşkü Ankara tarihi açısından önemli bir yapı olduğu gibi, ülkemizin kurtuluş ve kuruluş mücadelesinde de son derece manidar bir mekân özelliği taşımaktadır. Günümüzde Çankaya Belediyesi'nin tasarrufunda bulunan Abidinpaşa Köşkü, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından Ankara'nın kültür varlıklarından kabul edilerek koruma kapsamına alınmış durumdadır.

Sadık ERDAŞ

KAYNAKÇA

Arşiv Belgesi

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı,

Cumhuriyet Arşivi; Fon Kodu;30.18.1.2.,(Kararlar Daire Başkanlığı 1928-),Kutu;34 Gömlek;14,Sıra;1,Tarih; 04.03.1933.

Osmanlı Arşivi; Fon Kodu; DH.İD.. ,Kutu;68, Gömlek;5, Tarih; H.06.05.1330.

Kitap ve Makaleler

AKA, Enver, "Ankara Subay Adayları Okulunun 50.Yıldönümü Sebebiyle Yapılan Konuşma", **Türkiye Eski Muharipler Dergisi**, Yıl 22, S 7-8, Temmuz-Ağustos 1970, s.430-437.

AKGÜL, Suat, "Ankara Zabit Namzetleri Talimgâhının İlk Mezuniyet Töreni ve Atatürk'ün Konuşması", **Atatürk Haftası Armağanı**, Genelkurmay Başkanlığı, 10 Kasım 2011, s.1-9.

ARSAN, Nimet, **Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara 1989.

DOĞDU, Zuhâl Çetiner, "Kışla Mimarisi", **Türkler**, Cilt 12, Yeni Türkiye, Ankara 2002. s.178-189.

GÜLER, Ali, "Millî Mücadele'de Kara Harp Okulu: Fotoğraflarla Ankara Abidinpaşa Köşkü Sınıf-ı Muhtelif Zabit Namzetleri Talimgâhı", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C XVIII, S 53, Temmuz 2002, s.423-442.

İĞDİ, Özlem G., "Abidin Paşa'nın Ankara Valiliği", **A.Ü.DTCF Dergisi**, C 53, S 2, (2013), s.225-248.

KURTCEPHE, İsrail, Mustafa BALCIOĞLU, **Kara Harp Okulu Tarihi**, Kara Harp Okulu, Ankara 1991.

TERZİOĞLU, Said Arif, **Yazılmayan Yönleriyle Atatürk**, Ak Kitapevi, İstanbul 1963.

28/11/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/abidinpasa-kosku/?pdf=3243> adresinden erişilmiştir